

УДК 008 (477): 316.346.2-055.1/2

ГЕНДЕРНІ ІНВЕРСІЇ У СУЧАСНИХ ПРАКТИКАХ МОДИ (УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД)

Копилова Надія Олександрівна – кандидат культурології,
старший викладач кафедри образотворчого мистецтва,
Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса
<https://orcid.org/0000-0002-0407-8185>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v39i.512>
nadiya.kopylova02@gmail.com

Статтю присвячено дослідженню гендерних трансформацій у соціокультурних та візуальних практиках високої і масової моди сучасної України. Встановлено, що мода як соціокультурний простір та набір естетичних зразків виступає віддзеркаленням певних соціальних процесів та ментальних настанов. Проведений аналіз дозволив простежити основні напрями, у яких виявляють себе інверсії гендеру та тілесності у модних практиках: інверсії в межах традиційних гендерних стандартів фемінності; рух до андрогінності (змішування традиційних гендерних маркерів фемінності та маскулінності); рух до гендерної нейтральності (спроба позбутися гендерних маркерів узагалі). Виявлено певну специфіку гендерних реалій в українському соціокультурному просторі у порівнянні зі світовим досвідом гендерних трансформацій.

Ключові слова: гендер, гендерні інверсії, фемінність, маскулінність, ідентичність, тілесність, висока мода, гендерно-нейтральна мода.

Постановка проблеми. У період активної євроінтеграції сучасна українська культура відчуває значні впливи соціокультурних тенденцій західного світу. Глобалізаційні процеси, політичні та соціально-економічні зрушення у суспільстві, рух до культурного плюралізму і толерантності спричиняють низку гендерних трансформацій [5; 86]. Змінюють своє наповнення гендерні стереотипи, значно розширюється спектр гендерних ролей, що позначається на трансформації соціальних сценаріїв, поведінкових норм, шляхів соціальної та емоційної самореалізації жінок і чоловіків XXI ст. Проте така плюральність та варіативність спричиняє певну кризу гендерних реалій, адже норми «чоловічого» та «жіночого» втрачають чіткість, постають дестабілізованими, що ускладнює процес самоідентифікації людини. Ця проблема є актуальною для української культури, зокрема через її історично зумовлений патріархальний характер.

В українському культурному просторі процеси гендерних трансформацій регулюються низкою національно-етнічних чинників та протікають повільніше, ніж на Заході [5; 87]. Теоретичні розвідки, проведені вітчизняними авторками, констатують наявність гендерної нерівності та дискримінацій на різних рівнях українського суспільства. Проте неможливо залишити поза увагою вплив західноєвропейської гендерної парадигми, яка виявляє себе на різних рівнях сучасної української культури: у мистецьких практиках та інтернет-артах, авангардному театрі та незалежному кінематографі, соціально-політичних рухах та суспільних акціях, у публічних дискусіях та флешмобах, розважальній шоу-індустрії та візуальних практиках моди. Саме останні представляють головний інтерес для нашого дослідження. Адже мода як культурний код є одним із головних способів вияву та легітимізації людської ідентичності, зокрема гендерної. Дослідження сучасних модних практик дозволяє констатувати наявність численних інверсій традиційного гендеру, які паралельно виявляють себе на інших рівнях української культури.

Ступінь розробленості проблеми. Крізь призму культурологічного підходу гендер розглядається як соціокультурний та символічний конструкт статі людини [9]. Це комплекс характерних для певної культурної системи нормативів, які формують соціальний образ людини залежно від її гендерної приналежності, задають моделі реалізації у соціумі. З гендером тісно пов'язана категорія тілесності, яка визначається як «перетворене під впливом соціальних і культурних факторів тіло людини, що володіє соціокультурними значеннями і смислами та виконує певні соціокультурні функції» [12; 13]. Конструювання нормативного або альтернативного образу тіла здійснюється через моду, яка фіксує можливі для конкретної культури гендерні репрезентації. «Костюм містить коди, що дають уявлення про те, ким є людина» [7; 124]. Осмислення кореляції моди та гендеру подано у роботах А. Кікоть [3], Ю. Легенького [6], Т. Марценюк [8] та ін.

Гендер як соціальна категорія відрізняється варіативністю та може змінювати своє наповнення у відповідності до соціокультурних викликів, які постають перед людиною в певний історико-культурний період, що зафіксовано у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників. Теоретичною базою для статті стали наукові розвідки, що констатують кризу традиційного гендеру, зокрема авторства З. Баумана [13], Т. Бурейчак [2], Д. Дворські [15], Т. Марценюк [8] та ін. З'ясувати зміст поняття «гендерні інверсії» («відхилення від закріплених у соціумі гендерних стандартів та культурних норм» [4; 12]) та їхню роль у трансформаціях традиційних уявлень про гендер допомогли роботи С. де Бовуар [1], Т. Гундорової [16],

А. Кікоть [3], А. Рахман [17] та ін. Особливістю культурологічного підходу до розгляду даної проблематики є прагнення позбутися негативних конотацій, адже поняття інверсивності зазвичай несе у собі відтінок девіації. Тоді як у даній статті гендерні інверсії розглядаються радше як механізм артикуляції нового соціокультурного та особистого досвіду [4].

Отже, метою даної статті є виявлення та аналіз основних напрямів інверсій гендеру у візуальних практиках високої та масової моди сучасної України. Інверсії традиційних уявлень про фемінність і маскуліність розглядаються у контексті світових гендерних трансформацій.

Вклад матеріалу дослідження. На сьогодні низка сфер української культури (політична, економічна, освітня) залишаються доволі консервативними у питаннях гендеру та демонструють приклади гендерної нерівності. Тоді як соціокультурні та візуальні практики моди постають революційним осередком та активно сприймають нові віяння, які надходять із західного світу. Мода XXI ст., як західноєвропейська, так і українська, постає не лише інструментом конструювання ідентичності, а й публічним простором, який артикулює принципи толерантності, гендерної рівності та паритету. Зокрема у 2018 р. Ukrainian Fashion Week (Український тиждень моди) разом із глобальним рухом солідарності за гендерну рівність *HeForShe* презентували спільний проект «HeForShe + UFW: гендерна рівність у моді». У рамках цього проекту відомі українські дизайнерки та дизайнери Світлана Бевза, Олеся Кононова, Лілія Літковська, Артем Климчук, Іван Фролов «висловили свою позицію щодо важливості гендерної рівності та ролі фешн-індустрії у цій боротьбі» [10]. Також спеціально створено низку модних образів, натхнених темою гендерної рівності та свободи індивідуальності, представлених на найближчому Ukrainian Fashion Week.

Протягом століть розподіл соціальних та символічних привілеїв між статями здійснювався нерівномірно – на користь чоловіків, тоді як за жінкою закріплювався простір приватного. Перед носіями маскуліного і фемінного гендерів стояли кардинально різні соціокультурні та особисті завдання. А спроби жінки освоїти «чоловічу територію» сприймалися як відхилення від загальноприйнятих стандартів гендеру, тобто як інверсія. Сьогодні ж гендерна рівність проголошується культурною нормою.

У другій пол. XX ст. модельний бізнес як культурна практика став для жінки певним соціальним ліфтом – способом досягти публічного успіху через соціальну самореалізацію. Проте це вилилося у жорстку стандартизацію жіночого тіла: мірилом успіху жінок-моделей була відповідність фігури певним параметрам. Ідеали тілесності, які демонстрували власним прикладом моделі на модних показах та сторінках глянцевого журналу, просочувалися до повсякденності. Це змушувало «звичайних» жінок відчувати себе поза межами естетичних та навіть соціальних норм. Сьогодні ж гендерні інверсії активно розхитують традиційні стандарти жіночої тілесності, краси, віку. Приклади подібних інверсій традиційної фемінності можна знайти в сучасній українській моді.

Інверсія «ідеальних» параметрів жіночої фігури. Українська модна індустрія підтримує популярний на Заході рух бодіпозитиву [14] – боротьби за різноманітність жіночої краси та пріоритет здоров'я над вигаданими стандартами. На Заході ідеал перебільшено стрункого тіла поступово відходить у минуле, альтернативою стає поява та зростання популярності моделей plus size і моделей зі «звичайними» тілами. Згодом, цей рух торкнувся і чоловіків. Маніфестаціями бодіпозитиву стала низка соціальних фото-проектів, таких як *American Beauty*, *Every Man Project*, *We.Women*, рекламні фотосесії всесвітньовідомих брендів *Calvin Klein*, *Victoria's Secret*, *Dressmann*, *Float Swimwear* та ін.

Із 2017 р. в Україні проходять конкурси краси *Miss plus size*. Тоді ж український канал «1+1» запустив реаліті-шоу «Модель XL», зробивши моделей з нестандартними параметрами публічними персонами, героїнями подіуму, стильних фотосесій та інтерв'ю, тобто носительками нової варіації гендерної норми. Показовою є фотосесія переможниці проекту М. Павлюк, яка стала обличчям нової колекції відомого українського дизайнера Андре Тана. Стильно одягнена дівчина позувала разом з оголеними чоловіками, презентуючи таким чином інверсію традиційних норм жіночої та чоловічої тілесності та сексуальності. Зазвичай у фотосесіях оголене тіло належало саме жінці, тоді як чоловіки поставали у класичних костюмах. Це відображало та легітимізувало гендерну нерівність у суспільстві та полярність соціальних і особистих завдань чоловіка та жінки.

Ще одним прикладом прояву бодіпозитивного руху в Україні є серія відеороликів українського бренду білизни *Brabrabra* та *Alyona Alyona*. Українська реперка закликала жінок віддавати перевагу комфорту у виборі білизни. Рух до комфорту є загальною тенденцією у сьогоднішній моді: все більше жінок відмовляються від незручного одягу та взуття, від гендерних норм поведінки і комунікації, які вони вважають застарілими.

Інверсія віку. На сьогодні молодість залишається одним із визначальних критеріїв успішної жінки. Це підтверджує висока затребуваність пластичної хірургії та омолоджуючих процедур. Проте на Заході все більше жінок-селебриті відмовляються від послуг пластичного хірурга. У лексиконі культури навіть з'явився

стійкий вираз *smart-aging*, тобто «розумне старіння». Ця тенденція дійшла і до модної індустрії України – на подіумах Ukrainian Fashion Week з'явилися моделі різного віку (моді колекції Марини Рибалко, Юлії Гурської та ін.). Найстарша модель України Галина Герасимова почала свою кар'єру в 69 р.

Інверсія параметрів здоров'я. З давніх часів жіноча краса мала пряму кореляцію зі здоров'ям жінки, адже її головним соціальним завданням було народження здорових дітей. Ще недавно публічний простір високої моди був табуований для жінок, які мають відхилення від загальноприйнятих норм здоров'я. Такі жінки залишалися «невидимками» для медіа-простору. Проте у XXI ст. ситуація змінилася. Ця тенденція зародилась на Заході, де сьогодні моделі з різними захворюваннями, фізичними вадами, особливими потребами отримали доступ до публічного простору. Вони виходять на подіуми, стають героїнями фотосесій та рекламних компаній, привертаючи увагу до людей з аналогічними проблемами. В 2012 р. у Києві та Харкові проведений *Fashion Chance* – показ мод для жінок з інвалідністю, у 2015 р. на подіумі Тижня моди з'явилася перша модель в інвалідному візку, у 2017 р. у Львові пройшов показ мод за участю моделей, хворих на легеневу гіпертензію. Всі ці заходи спрямовані на розширення традиційних уявлень про «успішну жінку» та мають за мету привернути увагу до проблем здоров'я людини.

Тривалий час соціокультурний простір моди був «жіночою територією» зі своїми нормами та ідеалами. Проте західноєвропейські та американські чоловіки-моделі XXI ст. поступово долають цю гендерну асиметрію та виборюють собі «право на красу» (традиційно жіночі атрибути одягу, макіяж, еротизм тощо). Тоді як розглянуті нами інверсії традиційних гендерних норм тіла в просторі української моди стосуються лише жінок. Уявлення про маскуліність та конкретні її маніфестації, зокрема тілесні, змінюються значно повільніше. Використання чоловіком традиційно жіночих соціокультурних та естетичних атрибутів негативно сприймається суспільством і власне українськими чоловіками. Зазначимо, що серед претендентів на участь у другому сезоні шоу «Модель XL» були чоловіки, але їм не вдалося пройти кастинг. Це свідчить про відсутність механізмів презентації маскулінного гендеру в подібних телевізійних шоу. Українська публіка не готова до сприйняття альтернативних репрезентацій маскуліності та чоловічого тіла у медіа-просторі. Вітчизняна дослідниця Т. Бурейчак фіксує кризу маскуліності та чоловічого досвіду в українській культурі [2]. Прагнення чоловіків брати участь у конкурсі моделей водночас підкреслює і реальність цієї кризи, і спроби пошуків виходу з неї шляхом створення нових стереотипів маскуліності.

Незважаючи на певну консервативність української спільноти, соціокультурні виклики сучасності вимагають від людини гендерної флексибельності. Гендерні ролі та стереотипи набувають все більш ситуативного характеру, а гендерна ідентичність постає пластичною або «текучою» [13]. У візуальних практиках високої та масової моди це проявляється у поєднанні маскулічних і фемінних традиційних маркерів. Починаючи за 2010-х, мода активно рухається в напрямку андрогінності. Колекції українських дизайнерів Юлії Айсіної, Віктора Анісімова, Юлії Єфимчук Лілії Літківської, Ядвиги Нетикши, Катерини Сильченко, Івана Фролова та багатьох інших демонструють гендерні репрезентації різного ступеню андрогінності. Подібні тенденції підхоплюються вітчизняними масовими брендами одягу (молодіжні унісекс-колекції *Wet in crime*, *MOD44*, *Arch*, *Fanahei* та ін.). До того ж змінюється соціокультурний простір власне високої моди: відбувається його «десакралізація», межі між масовою модою та «елітною» *Haute couture* поступово зникають. Висока мода стає все більш практичною, а в масовій моді з'являються ексклюзивні речі. Це демонструють покази Ukrainian Fashion Week останніх років. До того ж у XXI ст. набирає популярності особливий вид моди – *Street fashion* (вулична мода), який все більш проникає до подіумів.

Андрогінна мода постає наслідком зміни ритму життя та цінностей сучасної людини. Наприклад, жіночі черевики на високих підборах виявляються непрактичними для повсякденності. Зі свого боку жіночий гендер опановує низку видів традиційно чоловічого взуття (оксфорди, лофери тощо). Нове наповнення гендерних ролей жінки вимагає від неї можливості «міцно стояти на ногах». У західноєвропейському світі ця тенденція має інший бік: модні бренди випускають черевики на підборах для чоловіків (колекції Томаса Брауна, Франческо Руссо, Стефано Пілаті). «Бути» жінкою або чоловіком тепер не означає носити певний одяг. Мода остаточно перетворюється на спосіб підкреслити власну індивідуальність. Українська дизайнерка Ю. Єфимчук вважає, що сучасна мода рухається у напрямку від «чоловічого» чи «жіночого» до власне «людяності» [11]. Таке переконання надає людині XXI ст. певну свободу, позбавляє тиску застарілих стереотипів, проте водночас створює відчуття «гендерної розгубленості», що виливається у кризу ідентичності.

Зазначимо, що в останні роки популярний у ранні 2010-ті стійкий вираз «андрогінна мода» поступово замінюється на більш політ коректний «гендерно-нейтральна мода». Це одяг, взуття та аксесуари, які є універсальними не лише для чоловіків і жінок, але й для представників не бінарних гендерних ідентичностей. У 2021 р. все більше світових брендів об'єднують чоловічі та жіночі

дефіле, а також працюють із трансгендерними моделями. Молоді дизайнери з різних країн світу активно розробляють гендерно-нейтральні моделі одягу (колекції Елли Бушт, Квон Хьок Кім, Артуро Обегеро, Фейта Олуваджимі, Еді Слімана, Луїса де Хавьєра та інших).

Легітимізація третьої статі або альтернативних гендерів – проблема, що вирішується на різних рівнях культури (від законодавства до повсякденних практик) у низці держав сучасного світу. В Україні ця проблематика артикулюється здебільшого у візуальних мистецтвах, інтернет-артах та практиках моди, тоді як її законодавчі, соціально-економічні аспекти поки що залишаються на рівні дискусій.

Гендерно-нейтральні репрезентації потрапляють із подіумів до масової моди (колекції Ксенії та Антона Шнайдерів, бренди *Chakshyn*, *Sefer*, *W8Less*, *Who is it* та ін.). Український бренд *Who is it* продемонстрував колекцію *No gender*, у якій чоловікам та жінкам було запропоновано однаковий одяг. Інший вітчизняний бренд *Chakshyn* також випустив колекцію футболок для будь-якого гендеру. Написи на одязі сигналізували: *No Gender Anymore* («Більше ніякого гендеру»), *No Beauty Anymore* («Більше ніякої краси») та навіть *No politics anymore!* («Більше ніякої політики»). Останній напис проголошує гендерну ідентичність особистою справою кожної людини, яка має бути за межами питань владного дискурсу культури. Таким чином, мода намагається позбутися жорстких нормативів та надати людині свободу у самоідентифікації та саморепрезентації.

Рівність та плюралізм гендерних ідентичностей демонструє колекція українських дизайнерок Сю Бевза, Л. Літковської та К. Шнайдер у рамках громадського проекту «Різні.Рівні». Одяг із цієї колекції однаково підходить для жінок, чоловіків та представників альтернативного гендеру. Створюючи речі-трансформери, дизайнери урахували різні типи тілесності потенційних клієнтів.

Однак уважний розгляд колекцій гендерно-нейтрального одягу піддає сумніву коректність цього визначення. На це звертає увагу А. Суворова: аналіз низки сучасних українських колекцій високої та масової моди дозволив встановити, що «гендерно-нейтральність одягу переважно наслідок естетики «чоловічого» костюму, зокрема мінімалізм, темні стримані кольори» [11], прямий крій тощо. Це підтверджує, що маскулінний соціокультурний досвід та маскулінні гендерні моделі сьогодні продовжують сприйматися людською свідомістю як культурний зразок, тоді як жінка, незважаючи на суттєві трансформації гендеру, ще нерідко залишається на позиції «Іншого» [1].

У західноєвропейській моді прагнення до гендерної нейтральності виливається у різноманітні ремінісценції на тему «третьої статі» та трансгуманізму (або постгендеризму – теоретичної концепції та суспільного руху, що проголосили відмову від гендерних ідентичностей взагалі [15]). Українська мода показує себе значно консервативнішою, хоча й має кілька прикладів вкрай екстравагантних спроб вийти за межі культурної норми. До цієї категорії можна віднести міжнародну виставку похоронної культури *RIP EXPO 2021*, яка пройшла у Києві влітку 2021 р. У рамках цього проекту відбулося «дефіле» моделей, які демонстрували не лише одяг, але й труни як головний «аксесуар». Характерна для сучасної культури десакралізація тематики і образу смерті у проведеному модному показі набула іронічного відтінку. А учасники дефіле символічно позбулися будь-яких гендерних норм, адже останні не можуть розповсюджуватися на покійників.

Висновки. Отже, українська мода виявляє високу чутливість до загальнокультурних тенденцій щодо гендеру, тоді як інші сфери української культури постають більш консервативними. Українські тижні моди та колекції масового одягу пропонують суспільству низку гендерних репрезентацій, які мають революційний та інверсивний характер стосовно гендерної традиції. Проведене дослідження дозволило виділити основні напрями, в яких проявляються інверсії гендеру та тілесності у модних практиках: 1) інверсії в рамках традиційних гендерних стандартів фемінності (параметри жіночого тіла, вікові параметри, показники фізичного здоров'я); 2) рух до андрогінності (змішування традиційних гендерних маркерів фемінності та маскулінності); 3) рух до гендерної нейтральності (спроба позбутися гендерних маркерів взагалі).

Інверсії гендеру у візуальних практиках вітчизняної моди відображають загальну тенденцію гендерних трансформацій, яка захопила Західний світ. При цьому український досвід гендерної інверсивності у світовому контексті має свої характерні риси. Трансформації відбуваються значно повільніше через багаторічні особливості гендерної системи України. Зі свого боку дія традиції та гендерних норм у сучасній українській культурі виявляється сильнішою та стійкішою по відношенню до чоловічої статі. Окреслена проблематика потребує подальших досліджень задля прогнозування подальших гендерних трансформацій в українському соціумі.

Список використаної літератури

1. Бовуар С. де. Друга стаття. Т. І. Київ : Основи, 1994-1995. 390 с.
2. Бурейчак Т. Погані часи для чоловіків? Соціологічні інтерпретації кризи маскулінності. *Соціологія: теорії, методи, маркетинг*. 2011. № 1. С. 79-94.

3. Кікоть А. А. Крос-дресінг театрального костюма ренесансної доби. *Культура України: зб. наук. пр.* Харків : ХДАК, 2017. Вип. 55. С. 90-98.
4. Копилова Н. О. Еволюція гендеру: проблематизація гендерних інверсій: автореф. дис. ... канд. культурології: 26.00.01. Київ, 2021. 20 с.
5. Копилова Н. О. Інверсії тілесності у контексті гендерних трансформацій (на прикладі сучасних українських художніх практик). *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2019. Вип. 31. С. 86-91.
6. Легенький Ю. Г. Метаісторія костюма. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2003. 284 с.
7. Марценюк Т. О. Гендерні аспекти моди: конструювання ідентичності за допомогою одягу. *Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька академія»*. Серія: Гендерні дослідження. 2015. Вип. 1. С. 124-141.
8. Марценюк Т. О. ЛГБТ сім'ї в Україні: відтворення патріархату чи альтернатива владному дискурсу? *Наук. зап. НаУКМА*. 2012. Т. 135: Соціологічні науки. С. 50-58.
9. Словник гендерних термінів: уклад. Шевченко З. В. Черкаси, 2016. URL: <http://a-z-gender.net/ua/> (дата звернення: 23.09.2021).
10. Стадник В. Українські дизайнери про гендерну рівність. *The Village Україна*. 2018. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/culture/culture-news/275859-ukrayinski-dizayneri-rozpovidayut-pro-gendernu-rivnist>
11. Суворова А. Гендер і мода: чи чекає на нас гендерно нейтральне майбутнє? *Гендер в деталях*. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/tema-sezonu/gender-i-moda-134144.html> (дата звернення: 30.09.2021)
12. Цветус-Сальхова Т. Э. Дистинкция понятий «тело» и «телесность» в культурологических исследованиях. *Вестник Кемеров. гос. ун-та культуры и искусств*. 2010. № 13. С. 10-16.
13. Bauman Z. (2003) *Liquid Love: On the Frailty of Human Bonds* Wiley, Cambridge: Polity Press. 176 p.
14. Dalessanda A. 15 Definitions Of Body Positivity Straight From Influencers & Activists. URL: <https://www.bustle.com/articles/165804-15-definitions-of-body-positivity-straight-from-influencers-activists> (дата звернення: 5.10.2021).
15. Dvorski J., J. Hughes. *Postgenderism: Beyond the Gender Binary*. Hartford: Institute for Ethics and Emerging Technologies, 2008. 18 p.
16. Hundorova T. The Melancholy of Gender. *Acta Slavica Iaponica*, 2005. Issue: 22. P. 165-176.
17. Rahman A. Women's Empowerment: Concept and Beyond. *Global Journal of Human Social Science Sociology & Culture*, 2013. 13 (6). P. 9-13.

References

1. Bovuar S. de Druha stat. Tom I. Kyiv : Osnovy, 1994-1995. 390 s.
2. Bureichak T. Pohani chasy dlia cholovikiv? Sotsiolohichni interpretatsii kryzy maskulinnosti. *Sotsiologhiia: teorii, metody, marketynh*. 2011. No 1. S. 79-94.
3. Kikot A. A. Kros-dresinh teatralnogo kostiuma renesansnoi doby. *Kultura Ukrainy: zb. nauk. pr.* Kharkiv : KhDAK, 2017. Vyp. 55. S. 90-98.
4. Kopylova N. O. Evoliutsiia henderu: problematyzatsiia hendernykh inversii: avtoref. dys. ... kand. kulturolohi: 26.00.01. Kyiv, 2021. 20 s.
5. Kopylova N. O. Inversii tilesnosti u konteksti hendernykh transformatsii (na prykladi suchasnykh ukrainskykh khudozhnykh praktyk). *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*. 2019. Vyp. 31. S. 86-91.
6. Lehenkyi Yu. H. Metaistoriia kostiuma. Kyiv: NMAU im. P. I. Chaikovskoho, 2003. 284 s.
7. Martseniuk T. Henderni aspekty mody: konstruiuvannia identychnosti za dopomohoiu odiahu. *Naukovi zapysky Natsionalnogo universytetu «Ostrozka akademiia»*. Seriia: Henderni doslidzhennia. 2015. Vyp. 1. S. 124-141.
8. Martseniuk T. O. LHBT simi v Ukraini: vidtvorennia patriarkhatu chy alternatyva vladnomu dyskursu? *Naukovi zapysky NaUKMA*. 2012. T. 135: Sotsiolohichni nauky. S. 50-58.
9. Slovnyk hendernykh terminiv: uklad. Shevchenko Z. V. Cherkasy, 2016. URL: <http://a-z-gender.net/ua/> (data zvernennia: 23.09.2021)
10. Stadnyk V. Ukrainski dizainery pro hendernu rivnist. *The Village Ukraina*. 2018. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/culture/culture-news/275859-ukrayinski-dizayneri-rozpovidayut-pro-gendernu-rivnist>
11. Suvorova A. Hender i moda: chy chekaie na nas henderno neutralne maibutnie? *Hender v detaliakh*. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/tema-sezonu/gender-i-moda-134144.html> (data zvernennia: 30.09.2021)
12. Tsvetus-Salkhova T. E. Distinktsiia poniatyi «telo» y «telesnost» v kulturolohicheskikh issledovaniakh. *Vestnik Kemerovskoho hosudarstvennogo unyversyteta kultury i iskusstv*. 2010. № 13. S. 10-16.
13. Bauman Z. (2003) *Liquid Love: On the Frailty of Human Bonds* Wiley, Cambridge: Polity Press. 176 p.
14. Dalessanda A. 15 Definitions Of Body Positivity Straight From Influencers & Activists. URL: <https://www.bustle.com/articles/165804-15-definitions-of-body-positivity-straight-from-influencers-activists> (дата звернення: 5.10.2021).
15. Dvorski J., J. Hughes (2008) *Postgenderism: Beyond the Gender Binary*. Hartford: Institute for Ethics and Emerging Technologies. 18 p.

16. Hundorova T. (2005) The Melancholy of Gender // Acta Slavica Iaponica. Issue: 22. P. 165-176.
17. Rahman A. (2013) Women's Empowerment: Concept and Beyond. *Global Journal of Human Social Science Sociology & Culture*. 13 (6). P. 9-13.

GENDER IVERSIONS IN MODERN FASHION PRACTICES (UKRAINIAN EXPERIENCE)

Kopylova Nadiia – Candidate of Cultural Studies,
Senior lecturer of the Department of Fine Arts,
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

The article is devoted to the study of gender transformations in visual practices of Haute couture and mass fashion in modern Ukraine. It has been established that fashion, as a socio-cultural space and a set of aesthetic samples, is a reflection of certain social processes and mental attitudes. The analysis made it possible to highlight the main directions in which the inversions of gender and corporeality are manifested in fashionable practices: inversions within the traditional gender standards of femininity; movement towards androgyny (mixing traditional gender markers of femininity and masculinity); movement towards gender neutrality (an attempt to get rid of gender markers as such).

The specificity of gender realities in the Ukrainian sociocultural space is revealed in comparison with the world experience of gender transformations.

Key words: gender, gender inversions, femininity, masculinity, identity, corporeality, Haute couture, gender neutral fashion.

UDC 008 (477): 316.346.2-055.1/2

GENDER IVERSIONS IN MODERN FASHION PRACTICES (UKRAINIAN EXPERIENCE)

Kopylova Nadiia – Candidate of Cultural Studies,
Senior lecturer of the Department of Fine Arts,
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

The aim of the article is to identify and analyze the main directions of gender inversions in the visual practices of Haute couture and mass fashion in modern Ukraine. Inversions of the traditional standards of femininity and masculinity are considered in the context of global gender transformations.

Methodology of the research. The methodological basis of the study has an interdisciplinary nature, which allows to highlight the features of gender transformations in modern fashion practices. Culturological approach is supported by gender analysis. Various studies of gender as a sociocultural phenomenon and gender inversions in particular have been considered (by the authorship of Z. Bauman, S. de Bovuar, T. Hundorova, A. Kikot, T. Martseniuk A. Rakhman, etc.). The use of a semiotic approach made it possible to analyze gender representations in visual fashion practices, to identify gender markers and their pragmatic aspect. Content analysis helped to study the reception of gender transformations in media materials.

Result. Ukrainian fashion is a cultural space and a set of visual practices that allow to reveal and analyze gender transformations in the consciousness of Ukrainian society. Fashion turns out to be sensitive to general cultural trends, while other spheres of Ukrainian culture are more conservative. The research results demonstrate the driving role of gender inversions in the process of gender transformations and even sociocultural changes.

The analysis made it possible to highlight the main directions in which the inversions of gender and corporeality are manifested in fashion practices: inversions within the traditional gender standards of femininity (female body parameters, age parameters, physical health parameters); movement towards androgyny (mixing traditional gender markers of femininity and masculinity); movement towards gender neutrality (an attempt to get rid of gender markers as such).

The author of the article came to the conclusion that the effect of tradition and gender norms in modern Ukrainian culture turns out to be stronger and more resistant in relation to masculine gender.

The scientific novelty. The main directions in which the inversions of gender and corporeality manifest themselves in modern fashionable practices have been established. This principle can be applied to the study of other sociocultural spheres. Understanding of gender inversion in the cultural dimension will expand the problem field of domestic cultural studies.

Practical value. The results of the research are relevant for employees of the socio-cultural sphere (in particular, organizers of lectures on gender issues, gender equality), for gender activists, for authors of fashion overviews, etc.

Key words: gender, gender inversions, femininity, masculinity, identity, corporeality, Haute couture, gender neutral fashion.

Надійшла до редакції 1.11.2021 р.